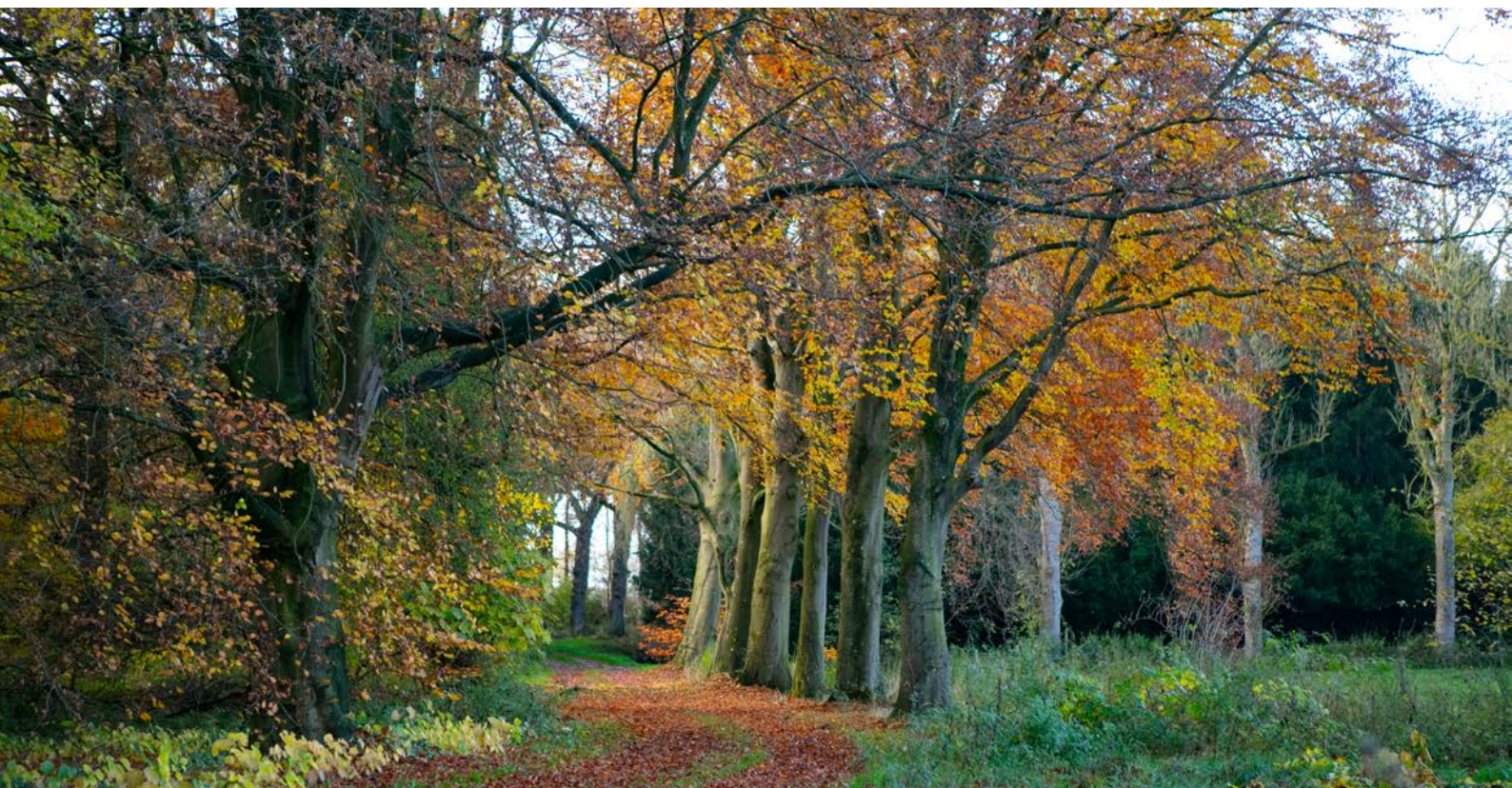

De Ommerschans: geschiedenis met een rauw randje

Tekst en beeld: Max de Krijger

De Ommerschans bij Balkbrug was in de zeventiende eeuw een verdedigingswerk, werd daarna een munitiedepot tot het precies tweehonderd jaar geleden een bedelaarskolonie werd. Onze wandeling passeert deze geschiedenis met een rauw randje, maar gelukkig gaan we ook door het vreedzame Reestdal.

De wandeling start bij een kanon en een replica van een verdedigingswal. Het lijkt alsof we in de zeventiende eeuw zijn beland. Want in 1620 werd in dit woest en drassig gebied de verdedigingsschans aangelegd op een zandrug. De Friezen en Groningers wilden de vijanden hiermee tegenhouden. In de eerste Münsterse oorlog in 1665 bleek dat effect te hebben. De troepen van de bisschop van Münster – alias Bommen Berend – werden tegengehouden op hun weg naar het noorden. Maar in het rampjaar 1672 – precies 350 jaar geleden dus – was de overmacht van de Münsterse troepen te groot. De manschappen op de Ommerschans namen de benen. Bommen Berend was de sterkste op de Ommerschans en wandelde hier rond als de grote overwinnaar. Daarna werd het stil, tot in 1740 werd besloten de Ommerschans te vernieuwen en in te richten als Lands Magazijn. Het werd een versterkte opslagplaats voor munitie. Daarbij kreeg de Schans vier bastions, vier ravelijnen en een dubbele gracht. Maar ook dat was eindig. In 1787 was er een aanval van de Patriotten. Het moet een groot depot geweest zijn, ze waren een week bezig om alle wapentuig weg te halen. En toen werd het stil, tot er tweehonderd jaar geleden weer leven in de tent kwam.

Onvrije kolonie

De eerste meters worden gezet, we lopen naar de Ommerschans en dat deden tweehonderd jaar geleden de eerste bedelaars en landlopers ook. Het verdedigingswerk was in die tijd beschikbaar gesteld door de Staat aan de Maatschappij van Weldadigheid. Wij lopen vrijwillig hierheen, voor hen destijds was er geen keuze. In tegenstelling tot onder andere Wilhelminaoord in Drenthe, dat was de vrije kolonie waar men de kans had om een boerenleven op te bouwen. Dit werd een onvrije kolonie, die ook voor de andere vrije koloniën als strafkolonie dienst kon doen. Er was plek voor 1.200 mensen, die aan het werk konden op de vijftien hoeves rond de Schans. We lopen denkbeeldig met hen mee en stoppen bij de bosrand, waar vroeger de onderkomens stonden.

In 1620 werd in dit woest en drassig gebied de verdedigingsschans aangelegd op een zandrug

Tweehonderd jaar geleden hadden we als man en vrouw afscheid moeten nemen van elkaar. Het gesticht was verdeeld in een mannen- en een vrouwenverblijf. De kleine kinderen werden bij de vrouwen ondergebracht aan de westzijde van het gesticht, de mannen verbleven aan de oostzijde. Tot het achtste jaar bleven de jongens bij de moeder. Het twee verdiepingen hoge gesticht, rond een vierkante binnenplaats, was in 1822 het grootste gebouw van Nederland. Er is nu niets meer, ook het voormalige plein met spinnerij- en smederijgebouw zijn weg. Het bos heeft de tastbare herinnering toegedekt. De vallende blaadjes helpen eraan mee. ►

De Ommerschans werd een onvrije kolonie die ook voor de andere vrije koloniën als strafkolonie dienst kon doen

▶ ▶ Naamloos begraven

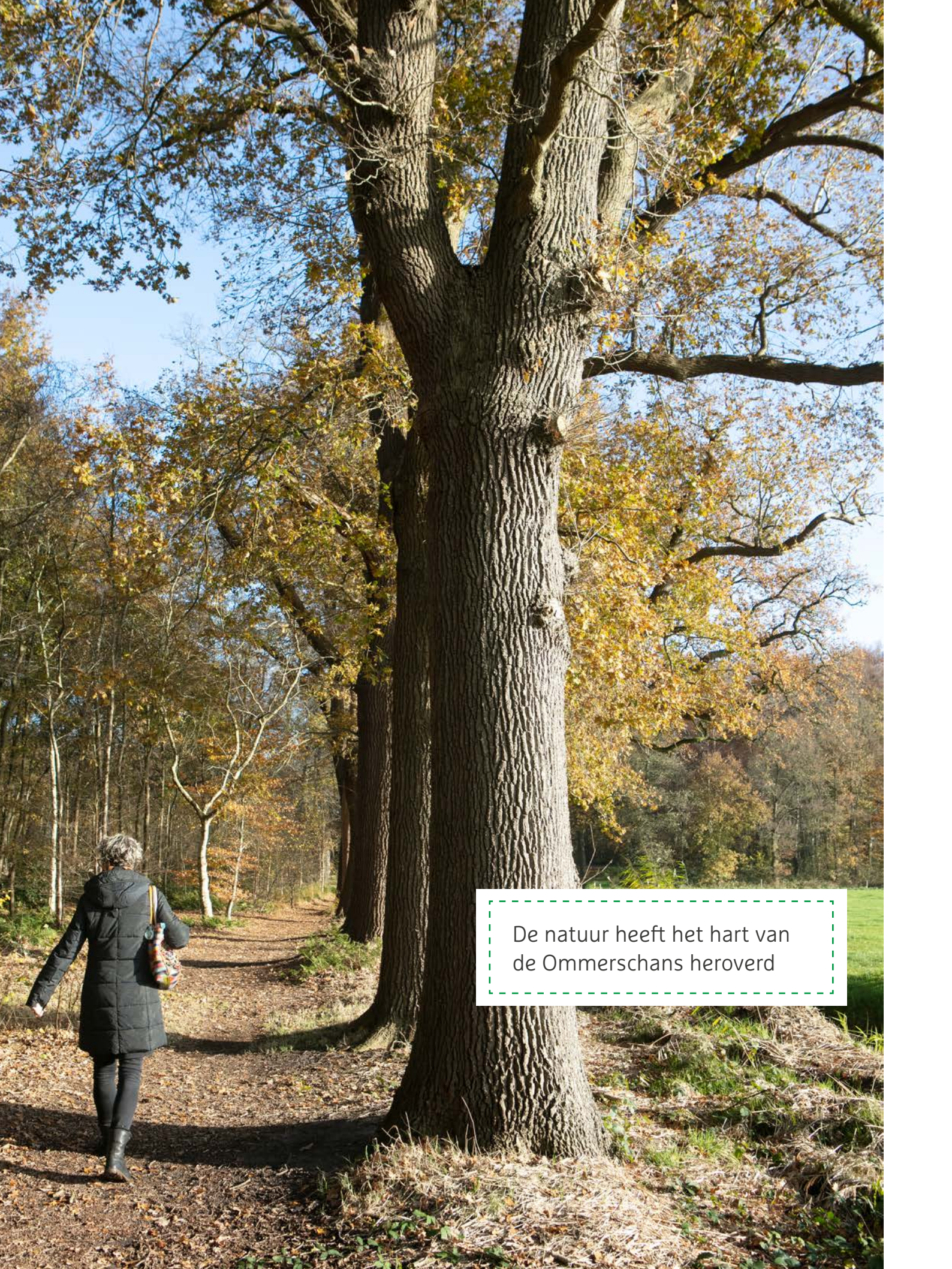
Rechts kijken we uit over de landerijen waar de bewoners van de Ommerschans zich in het zweet werkten. Links is het bos, maar er is meer. In totaal stierven hier 5.448 mannen, vrouwen en kinderen. Die kolonisten liggen hier naamloos begraven. De wortels hebben hun weg ertussen gevonden. We passeren een grafsteen van een man met een hoge functie binnen de Ommerschans. Hij is niet naamloos verdwenen uit het verhaal van deze schans. Even later lopen we langs kruisen die netjes op een rij staan. Het is de laatste rustplaats van de ambtenaren die hier werkten. Verderop zijn nog meer kruisen. Daar liggen patiënten van de nabijgelegen kliniek Veldzicht die eind negentiende eeuw werd geopend.

Het hek van de begraafplaats valt dicht, we zijn even verlost van de bedelaarskolonie en schans. We voelen ons vrij. De route gaat langs het Canadabos, dat niet echt spectaculair spannend is. Via een leuk smal paadje komen we toch weer terug op de schans. En het is er prachtig, de natuur heeft hier het hart van de Ommerschans heroverd. We

stappen van steen naar steen die als stepstones in de oude gracht liggen. De oude ravelijn – het buitenwerk van de vesting – uit de achttiende eeuw is hier weer te zien. We stoppen en zien denkbeeldig de manschappen die zich achter deze glooiing verstoppen voor de aanvallers die het gemunt hadden op de wapens. Nog een keer worden we herinnerd aan de kolonisten, een lange stenen muur was bestemd om appelbomen te leiden door de mannen die heropgevoed moesten worden. Daar zagen ze in het plukseizoen vast en zeker pruimen hangen, als eieren zo groot.

Het Reestdal: glooiend rivierlandschap

Met korenmolen De Star achter ons en een plukje bos vlak bij een drukke autoweg naderen we het volgende hoofdstuk voor vandaag: het Reestdal. Met een glooiend rivierlandschap en het riviertje de Reest die erdoorheen slingert. Het oogt zo vredig na de koloniewandeling. De meanders heeft ze te danken aan de ambtelijke molens waar het grensriviertje mee te maken had. De Reest bepaalt voor een deel de grens tussen Drenthe en ▶

De natuur heeft het hart van
de Ommerschans heroverd

mistervalencia.

Beleef Valencia op een **unieke** manier.

Valencia Walking Experience

03 - 07 mei 2023

20 - 24 september 2023

Valencia Walking Experience

Een wandelvierdaagse met een unieke mix van cultuur, natuur en architectuur in en rondom Valencia.

- ✓ Vier verschillende routes met een eigen karakter van ca. 10 of 20 kilometer
- ✓ Vier overnachtingen incl. ontbijt in een 4-sterren hotel
- ✓ Maak tijdens het wandelen kennis met heerlijke regionale gerechten en tradities

Al vanaf 389,- euro p.p.

Neem een kijkje op de website voor meer informatie.

valenciawalkingexperience.com

Veluwe Outdoor totaal concept

Het Veluwe Outdoor Totaal Concept heeft tot doel om de juiste schoen voor uw voeten te vinden voor uw wandeling. De vragen die daarbij beantwoord worden zijn:

- 1 Welke soort wandeling
- 2 Maatvoering lengte breedte wreefhoogte
- 3 Type inlegzool

MEINDL
Shoes For Actives

Meer dan 75 verschillende (dag) rugzakken

VELUWE OUTDOOR

**BREDE WANDEL
SCHOENEN**

Stationslaan 41a, 8071 CK Nunspeet,
tel. 0341 - 27 08 47

Voor iedere voet een passende schoen

- ✓ Wij luisteren naar u welke wandelingen u wil maken en kijken nauwkeurig naar uw voeten.
- ✓ Door jarenlange ervaring adviseren welk type schoen voor u het meest geschikt is.
- ✓ Wij zijn gespecialiseerd in schoenen voor alle voeten, ook voor de "moeilijke"voet "de brede voet".

Meer dan 250 modellen laag, halfhoog, hoog van soepel tot stijgijs vast.
Uit voorraad leverbaar!

WWW.BREDEWANDELSCHOENEN.NL • WWW.VELUWE-OUTDOOR.NL

Overijssel. Door dat snoepen van twee provinciale walletjes is de kleine rivier erin geslaagd te ontkomen aan de vernieuwingsdrang van weleer. Want beide provincies konden het niet met elkaar eens worden over de manier waarop deze meanderende grens zou moeten worden aangepakt. Maak je hem recht, dan moet je grond gaan ruilen en daar is een lange adem bij nodig. Een akkoord kwam er dus niet en het idee verdween van tafel. En dat is fijn, want de wandeling levert mooi uitzicht op rivierdalen, hooilanden, oeverwallen, schrapveen en natuurlijk de vele bochten in het smalle stromende riviertje dat vrij is om te slingeren. Een tussenstop doen we bij een boerderij met een Drentse koffiekast. 'Wil je koffie? Ga lekker zitten', staat op een zinken teil geschreven. Tja, dat aanbod is natuurlijk te mooi om zomaar aan voorbij te lopen.

De wandeling levert mooi uitzicht op rivierdalen, hooilanden en oeverwallen op

Poppenhuisjes

Eerst weer een stuk bos en dan is het dorp Balkbrug het uitzicht. We nemen een smalle weg en aan het eind linksaf en komen weer terug in de tijd van de kolonisten op de Ommerschans. Het limiethuisje waar we linksaf gaan werd bewoond door bewakers die ontsnappen moeilijk moesten maken. Er waren in totaal zeventien van zulke poppenhuisjes, alleen deze heeft de kolonietijd overleefd. Voor ons ligt nu het Dronkemanslaantje. Een naam die verwijst naar kolonisten die hier na een stevige borrel in Balkbrug hun weg zochten naar de Ommerschans. Net zoals wij. De Boskerk sluit onze wandeling af. Katholiek en protestant kwamen hier samen om de handen te vouwen voor een beter bestaan. Uiteindelijk werden deze gebeden in 1890 verhoord. In dat jaar werden de Ommerschans en ook de andere koloniën opgeheven, al was het om een nuchtere reden. Het kostte meer dan de Maatschappij van Weldadigheid kon ophoesten. ◀

Lengte wandeling: 14 kilometer

Start: Parkeerplaats Ommerschans, Balkweg 80, Vinkenbuurt

Horeca: De Boskerk heeft een Rustpunt, Rustpunt De Drentse Koffiekast, Rabbinge 4, Zuidwolde en in Balkbrug is een cafetaria en bakkerij.

Vereniging De Ommerschans geeft ook rondleidingen over de Ommerschans. Meer informatie hierover is te vinden op ommerschans.nl.

Kijk voor meer route-inspiratie bij de Ommerschans op wandel.nl/routes/ommerschans.

